PLATFORMA ZA BUDUĆNOST SANDŽAKA*[1]
ENTITET KAO MODERNA REGIJA

[1] Rad je objavljen u časopisu 'Damar', Godina I, Br. 1, april 2015, Sarajevo.

Uspostavljanjem prekogranične regije Sandžak, Srbija i Crna Gora osiguravaju brži društveno-ekonomski razvoj i ubrzano se približavaju Evropskoj uniji

Sandžak ima dugu i burnu historiju, u kojoj se njegova sudbina prelamala kroz različite vremenske periode i događaje. U novijoj historiji ovoga područja posebno je značajan period Drugog svjetskog rata, tokom kojeg je bilo pod upravom Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Sandžaka, što je doprinijelo rasplamsavanju narodnooslobodilačke borbe i širenju narodnooslobodilačkoga pokreta ne samo na ovom području već i šire. Međutim, uspostavom Nove Jugoslavije, Sandžak nije prerastao u njenu saveznu jedinicu, pa se od tada vode tihe rasprave o tom presedanu, ali i njegovoj budućnosti.

Od uspostavljanja republičkih granica 1945. godine, sandžački teritorij podijeljen je između Srbije i Crne Gore, ali ostala je kohezija jedinstvenoga prostora u historijskom, kulturološkom pa i privrednom pogledu. Danas, kada su granice na Balkanu konačno uspostavljene, Sandžak svoj razvoj vidi u obliku evropske regije. To je put i način da se, po evropskom modelu, očuva historijski, teritorijalni i kultorološki identitet Sandžaka i osigura njegova revitalizacija u punom smilu te riječi.

Slijedom demokratskih opredjeljenja i evropskih principa, sandžačke općine i gradovi, u funkciji Saveza općina i gradova Sandžaka, treba da formiraju svoju Skupštinu pod nazivom Skupština evropske regije Sandžak. Inicijalno, u njoj bi se predstavnici, odnosno članovi prvog sastava Skupštine iz općina/općina, imenovali na osnovu posljednjih rezultata izbora za Nacionalno vijeće Bošnjaka i općinskih struktura. Skupština regije, preko svog Izvršnog odbora (izvršni organ skupštine), podsticala bi intenzivniji i sadržajniji rad između organa lokalne samouprave (općine) i republičkih organa (vlade Srbije i

Crne Gore). Također, ona bi ostvarivala saradnju sa srodnim regijama u užem i širem okruženju. Izvršni odbor ove skupštine formirao bi sekretarijate radi efikasnije koordinacije programa.

Kartografski prikaz regije Sandžaka

Vlast i samouprava

Sekretarijat za međuregionalnu saradnju, Sekretarijat za sandžačku dijasporu, Sekretarijat za preduzetništvo i Sekretarijat za obrazovanje i kulturu neophodni su pri samom osnivanju Skupštine.

Saradnja Izvršnog odbora Skupštine regije Sandžak sa Vladom Srbije i Crne Gore, kao i organima lokalne samouprave, ima za cilj da vodi ka bržem približavanju Srbije i Crne Gore Evropskoj uniji te otvaranju novih tržišta u cilju pokretanja razvojnih projekata u Sandžaku i šire. Osnivanje ustanova i preduzeća (arhiv Sandžaka, narodno pozorište u Novom Pazaru, javno preduzeće šume i vode Sandžaka, razvojna banka Sandžaka, itd.) treba da doprinese efikasnijem cjelokupnom razvoju ove regije za dobrobit svih njenih građana.

Sekretarijat za međuregionalnu saradnju otvarao bi predstavništva u Briselu, Istanbulu i Vašingtonu, i zahtijevao otvaranje konzulata BiH, Turske, SAD-a i EU u Novom Pazaru.

Izvršni odbor preko svojih sekretarijata bi pripremao prijedloge zakona i amandmane s ciljem poboljšanja postojećih zakona i propisa koji reguliraju rad jedinica lokalne samouprave (gradovi i općine) i obuhvataju novi koncept regija. On bi, također, radio na formiranju prijedloga u vezi sa raspodjelom javnih prihoda u dijelu koji se odnosi na finansiranje jedinica lokalne samouprave i regija, te osiguravao sredstva za saradnju sa sličnim organizacijama u zemlji i inostranstvu, kao i za pokrivanje troškova članarine za članstvo u međunarodnim asocijacijama.

Bez saglasnosti Skupštine regije Sandžak (odnosno bez saglasnosti svih dvanaest općina regije) ne bi se moglo nametati teritorijalno preuređenje (novi okruzi, nove općine i slično) koje zadire u historijski i teritorijalni identitet regije i ugrožava njeno kulturno nasljeđe. Sva takva ranija dešavanja su nezakonita.

Kartografski prikaz sandžačkih općina unutar Srbije i Crne Gore

Odbrana od radikalnih nasrtaja

Inicijalno, sredstava za rad i ostvarivanje programa regije Sandžak osiguravala bi se potraživanjem dijela općinskih budžeta. Očekuje se da se iz državnih budžeta pokrivaju troškovi rada Sekretarijata za međuregionalnu saradnju, Sekretarijata za dijasporu i Sekretarijata za obrazovanje i kulturu. U daljem razvoju koristio bi se finansijski model za regije Evropske unije, što treba regulirati propisima.

Ostali administrativni akti o sastavu, radu i reizboru Skupštine i njenih organa precizirali bi se u statutu Skupštine.

Uspostavljanjem prekogranične regije Sandžak, Srbija i Crna Gora osigurao bi se brži društveno-ekonomski razvoj regije i ubrzalo približavanje obje zemlje Evropskoj uniji. Obje zemlje, a pogotovo Srbija, jačale bi i ubrzavale proces ekonomske i demokratske izgradnje. Naravno, koncept evropske regije Sandžak ne zadire u ustavne nadležnosti lokalne samouprave i republičkih organa.

U ovom procesu apsorbiraju se svi modaliteti i iskustva regulative evropskih regija kako bi se poboljšao ukupni napredak. Sama činjenica da Srbija, ugrožena nasljedstvom velikosrpske ideologije, a trenutno i zbog unutrašnjeg i vanjskoga duga, nije u mogućnosti da pokrene značajnije investicione i razvojne cikluse u regijama poput Sandžaka, zahtijeva da se odgovornost za opći napredak što više dijeli sa regijama, što je koncept koji potvrđuje i praksa Evropske unije. Građani Sandžaka dobijaju na osjećaju sigurnosti i pripadnosti, te dobijaju pravo da aktivno doprinesu boljoj budućnosti svoje države Srbije, odnosno Crne Gore. Prekogranična regija Sandžak je i svojevrsna "buffer zone" između Srbije i Crne Gore, što svakako ublažava nasrtaje radikalnih struja iz Srbije na unutrašnju stabilnost Crne Gore.

Predloženi koncept nije u neskladu sa pozitivnim tumačenjem odredbi ustava Srbije i Crne Gore koji tretiraju ovu materiju.*

** Ovaj tekst je skraćena verzija izlaganja Akademika Ganića na naučnom skupu „Pitanje Sandžaka" održanom 2. jula 2011. godine u Sarajevu*